

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Program proti šikanování vychází z Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28 a Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. 21149/2016. Dále vychází z vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Program proti šikanování je nedílnou součástí Preventivního programu školy.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné prostředí pro každého žáka, dobré sociální klima třídy a celé školy, podporovat pozitivní vztahy mezi žáky a mezi žáky a učiteli.

Program se zaměřuje na prevenci šikany, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců školy, tedy i šikany zaměřené na učitele, navrhuje možnosti a postupy jejího řešení. Je určen všem pracovníkům, rodičům a žákům naší školy.

Předpokladem správného fungování školního programu proti šikanování je dobrá všeobecná prevence rizikového chování ve škole. Primární prevence je začleněna nejen do výuky, ale i do mimoškolních projektů.

ORGANIZAČNÍ OPATŘENÍ ŠKOLY – BEZPEČNÉ PROSTŘEDÍ VE ŠKOLE

- osobní příklad pedagogických pracovníků, vytváření pozitivních mezilidských vztahů mezi žáky a učiteli, odmítání násilí v jakékoli podobě
- zajištění účinného dohledu nad žáky v prostorách, kde by mohlo dojít k šikanování
- ve Školním řádu jsou konkrétně a srozumitelně stanovena pravidla chování žáků včetně sankcí za jejich porušení, k řešení problémů přistupuje škola včas a otevřeně
- Školní řád upravuje podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany žáků před sociálně patologickými jevy, včetně šikany, podle § 30 zákona č. 561/2004 Sb.
- vyučující zařazují primární prevenci do výuky i do školních programů mimo vyučování
- třídní učitelé zařazují prevenci šikany do obsahu třídnických hodin
- ve škole funguje pracovní skupina pro řešení šikany – školní preventivní tým
- žáci mají možnost využít „schránku důvěry“
- školní metodik prevence a výchovný poradce s žáky konzultují jejich problémy
- školní metodik prevence zajišťuje doplňování školní knihovny o odbornou literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování
- pedagogičtí pracovníci se průběžně vzdělávají v akreditovaných kurzech k problematice šikanování – plán dalšího vzdělávání pedagogů
- žáci mají nastavena svá třídní pravidla chování
- ve škole funguje systém vzájemné komunikace mezi pedagogy - monitoring příznaků možného výskytu šikany
- škola zajišťuje informovanost všech svých žáků a zaměstnanců jak se zachovat, pokud je žák nebo pedagog ohrožován agresory a kam se může obrátit o pomoc
- škola má zmapovanou síť odborné pomoci pro žáky i pedagogy ve svém regionu
- škola úzce spolupracuje s rodiči nejen v preventivním působení na žáky, ale i při řešení vzniklých problémových situacích

CHARAKTERISTIKA ŠIKANY

Jako šikanu je možné chápat chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašit žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích vůči jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí nebo nemohou bránit. Šikana zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, ale i slovní útoky ve formě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování jiné osoby. Může mít i podobu sexuálního obtěžování, případně zneužívání. Často je realizována i prostřednictvím elektronické komunikace, jako tzv. kyberšikana. Ta zahrnuje cílené útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků. Nebezpečí šikany spočívá především v závažnosti, dlouhodobosti a často i v celoživotních následcích na psychiku a tělesné zdraví oběti.

Vzhledem k stále častějšímu výskytu šikany je pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu základní podmínkou vytváření dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Škola má ze zákona

jednoznačnou povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikany. Šikanování v jakékoliv podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřujících k šikaně těchto žáků jejich spolužáky

PROJEVY ŠIKANY

- Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:
- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech je jedinec volen do mužstva mezi posledními
- v přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- má zašpiněný nebo poškozený oděv, stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- má odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedokáže uspokojivě vysvětlit

PŘÍMÉ ZNAKY ŠIKANOVÁNÍ MOHOU BÝT NAPŘ.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným nebo pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jim podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich honění, strkání, rány, kopání, které nejsou příliš silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděností, odmítnutím učitelům

PŘÍZNAKY ŠIKANY - INFORMACE PRO RODIČE

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- dítě nemá kamaráda, s kterým by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo
- není zváno na návštěvu k jiným dětem
- u dítěte se projevuje nechuť jít ráno do školy, odkládá odchod z domova, je na něm možno pozorovat strach
- ztráta chuti k jídlu
- nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, střídá různé cesty, vyžaduje odvoz autem
- ze školy domů se vrací hladové
- často usíná s pláčem, má neklidný spánek
- ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se
- doma bývá smutné, apatické, projevují se u něj výkyvy nálad, odmítá se svěřit
- opakovaně žádá o peníze, případně doma peníze krade
- nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí
- je nečekaně agresivní k sourozencům, či jiným dětem, projevuje negativní postoj i vůči rodičům
- opakovaně si stěžuje na neurčitě bolesti břicha nebo hlavy, někdy ráno zvrací, snaží se zůstat doma
- zdravotní obtíže může zveličovat, případně i simulovat
- vyhýbá se docházce do školy
- zdržuje se doma více, než mělo dříve ve zvyku

CO JE A CO NENÍ ŠIKANA - INFORMACE PRO ŽÁKY

- šikana je jakékoliv úmyslné chování, jehož cílem je ublížit, ohrozit nebo zastrašit žáka, případně skupinu žáků

- spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích vůči jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí nebo nemohou bránit
- šikanou není škádlení, opakovaná rvačka jako projev nepřátelství fyzicky srovnatelně vyspělých jedinců, jednorázová zlomyslnost, nebo nepříjemný žert vůči druhému jedinci

JAK JE MOŽNÉ BRÁNIT SE ŠIKANĚ

- svěřit se se svými problémy rodičům
- obrátit se na svého třídního učitele, kontaktovat ředitelku školy, zástupkyni ředitele a výchovnou poradkyni, metodika školní prevence nebo kohokoliv ze školy, komu žák důvěřuje
- pokud žák nenajde odvahu svěřit se rodičům či pedagogům osobně, je možné využít online schránky: schránka.duvery@zs3chodov.cz nebo školní „schránku důvěry“
- Linka důvěry, tel.: 800 155 155 – kontakt s odborníky – bezplatná telefonická linka
- Domácí násilí, tel.: 251 511 313 – pomoc dětem
- Středisko výchovné péče, Sportovní 28, Karlovy Vary, tel.: 774 715 266
- Krizové centrum, Karlovy Vary, Blahoslavova 18, tel.: 353 588 080, 723 963 356
- Pedagogicko-psychologická poradna Karlovy Vary, Lidická 38, tel.: 602 572 887
- Pedagogicko-psychologická poradna Sokolov, K. H. Máchy 1276, tel.: 728 373 132
- Dětské informační centrum, Myslbekova 4, Karlovy Vary, tel.: 353 230 000
- Společenství proti šikaně, tel.: 737 436 120, www.sikana.org

PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ŠKOLY

1. Škola, či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za žáky.

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání mají školy a školská zařízení povinnost zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a dalších souvisejících aktivit, současně musí vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj.

Z tohoto důvodu je povinností každého pedagoga šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy okamžitě řešit a každé oběti poskytnout neprodleně pomoc. Pedagogický pracovník je povinen postupovat podle vyhlášky č. 72/2005 Sb. a § 30 školského zákona při zajištění bezpečí a prevence sociálně patologických jevů.

2. Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestného činu vydírání, omezování osobní svobody, útisku, ublížení na zdraví a loupeže.

3. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikany a nepřijme žádná opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu.

Skutkovou podstatu účasti na trestném činu může jednání pedagogického pracovníka naplňovat i v případě, že o závadném chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu například tím, že ponechal oběť násilí mezi šikanujícími žáky. Pedagog může být trestně odpovědný za neoznámení trestného činu podle § 367 a § 368 trestního zákoníku (vydírání, nepřekažení trestného činu)

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ TÝM

- ředitelka školy Mgr. Iva Jurnečková
- výchovný poradce Mgr. Dana Lochschmidtová, Mgr. Lenka Ryparová
- výchovný poradce kariérový poradce Mgr. Lucie Archmanová
- metodik prevence: Mgr. Lenka Hrušková, Mgr. Ladislava Bauková
- třídní učitel

ÚČASTNÍCI PLNĚNÍ KRIZOVÉHO PLÁNU

- třídní učitel
- ostatní vyučující
- vychovatelky školní družiny
- správní zaměstnanci

JAK POSTUPOVAT PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY

- všichni pracovníci školy důsledně sledují nepřímé i přímé znaky šikany, případné poznatky předávají třídnímu učiteli
- v případě propuknutí skupinového násilí či brutální šikany jsou všichni pracovníci povinni zasáhnout ve prospěch oběti
- opakované projevy nepřímých znaků šikany nutnost informovat třídního učitele
- ve spolupráci s ostatními pedagogy sledovat žáka, vytvářet podmínky pro zabránění případné šikany

PROJEVY PŘÍMÝCH ZNAKŮ ŠIKANY

- chránit oběť
- vyšetřit situaci
- informovat vedení školy
- provést zápis o šetření (zápis založen u výchovné poradkyně)
- provést zápis o proběhlé události do žákovské knížky
- projednat situaci s rodiči oběti i agresora (vždy odděleně) ve výchovné komisi
- projednat situaci s vedením školy, udělit výchovná opatření: NTU, DTU, DŘŠ, snížený stupeň z chování (vždy dodržet individuální přístup)

UČITEL JE SVĚDKEM BRUTÁLNÍ ŠIKANY

- překonat vlastní počáteční šok
- okamžitě chránit oběť, zaštitit ji vlastním tělem, odvést ji ze třídy
- vrátit se do třídy nebo zajistit dohled jiného pedagoga či zaměstnance školy, aby se zabránilo domluvě agresorů na nepravdivé skupinové výpovědi
- svolat další pedagogy a domluvit se na spolupráci při následném vyšetřování (i za cenu přerušení výuky, nejlépe rozdělit třídu na dvě poloviny, zabezpečit pedagogický dohled)
- pokračovat v pomoci a podpoře oběti (zklidnit oběť, dát jí napít, případně zajistit lékařské ošetření)
- kontaktovat rodiče oběti, otevřeně s nimi hovořit, ujistit je, že se konflikt řeší, dohodnout převzetí dítěte a jeho bezpečnost (nejlépe nechat žáka doma), domluvit se na dalších opatřeních
- ohlásit věc Policii ČR, spolupracovat při vyšetřování šikany

PRAVIDLA PŘI VYŠETŘOVÁNÍ ŠIKANY

- upozornit přítomné na provádění zápisu
- neovlivňovat aktéry, nechat je říct, co chtějí
- zajistit při vyšetřování přítomnost nestranné osoby (ochrana před případným napadením objektivitu vyšetřování)
- pokračovat v pomoci a podpoře oběti
- začít vyšetřování se „zdravým jádrem třídy“, nikdy nezačínat s agresory

ROZHOVOR SE SVĚDKY

- svědky vyslechnout postupně, pokud se rozcházejí ve výpovědích, je možná konfrontace
- u všech svědků navodit atmosféru podpory a povzbuzení, aby si uvědomili, že jejich spolupráce nebude prozrazena agresorovi, zajistit jejich bezpečnost
- vést podrobný zápis o průběhu vyšetřování

ROZHOVOR S AGRESORY

1. Zahřívací předkolo

- sednout si proti agresorovi, jednat s ním „natvrdo“, chtít vědět, co všechno dělal, upozornit ho na zapisování průběhu vyšetřování, potom mlčet

2. Monolog

- nerušit osobní prostor agresora, dívat se mu do očí, nepovzbuzovat ho, průběžně vést zápis, nechat ho domluvit

3. Dialog, doplňující otázky

- klást agresorovi otázky tak, aby se zapletl do vlastních lží, stupňovat citové napětí, nabídnout polehčující okolnosti v případě přiznání
- nechat si od něj podepsat zápis z rozhovoru
- zopakovat postup se všemi agresory, každého po rozhovoru odvést do jiné místnosti,
- zabránit tak jejich možné domluvě, zajistit nad nimi dohled

4. Konfrontace

- agresory najednou seznámit s tím, jak kdo vypovídal
- stanovit postih, který bude vůči agresorům uplatněn v případě, že by se jejich jednání
- znovu opakovalo (např. i při náznu šikany možnost klasifikace sníženou známkou z chování, nahlášení případu policii)
- zdůraznit význam uznání chybného jednání a snahy o nápravu ze strany agresorů
- zajistit podpisy všech osob, které se účastnily vyšetřování

Rozhovor s obětí

- rozhovor provést na bezpečném místě, sedět s obětí vedle sebe jako partneři
- nepoužívat nátlak, nepřímo přejít v rozhovoru k problémům spojeným se šikanou (zpočátku se zeptat se dítěte na to, jak se mu daří, co se děje doma, je možné mluvit o pocitech, např. „Mám pocit, že se ve třídě necítíš v poslední době dobře, chceš mi tom něco říct?“, apod.)
- nechat si podepsat zápis z jednání

Jednání s rodiči

- pozvat rodiče agresorů i obětí, jednání se musí vést odděleně. Jednání s rodiči budou přítomni: vedení školy, metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel
- rodiče obětí informovat o tom, jak byla zajištěna péče o zdraví jejich dítěte,
- seznámit je se zjištěními a závěry školy ohledně řešení dané situace a potrestání agresorů, domluvit se na dalších opatřeních, nabídnout možnost odborného poradenství
- rodiče agresora seznámit se zjištěními a závěry školy ohledně řešení dané situace a potrestání jejich dítěte, upozornit je na to, že šikana je závislé chování, které se může opakovat, domluvit se na dalších opatřeních a nabídnout jim možnost odborné pomoci. Pokud rodiče odmítají spolupracovat se školou, je škola oprávněna vyrozumět OSPOD
- v mimořádných situacích ředitel školy může doporučit rodičům agresora dobrovolné umístění dítěte do SVP
- konstruktivní rozhovor by neměl trvat déle než 45 minut
- nechat podepsat zápis z jednání

MOŽNOSTI ODBORNÉ POMOCI

- Pedagogicko – psychologická poradna, Lidická 38, Karlovy Vary, tel. 602 572 887
e-mail: pppkv@quick.cz, sekretariát@pppkv.cz
- Pedagogicko – psychologická poradna, K. H. Máchy 1276, Sokolov, tel. 728 373 132, 352 604 505
e-mail: info-sokolov@ppp.cz
- Středisko výchovné péče, Sportovní 28, Karlovy Vary, tel. 774 715 266
e-mail: svp@svpkvary.cz
- Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, U Spořitelny 2, Karlovy Vary, tel. 353 152 586, 723 963 356
- Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, Rokycanova 1929, Sokolov, tel. 354 228 135, 731 689 839